LAUSUNTO

Helsinki 25.9.2025

Sosiaali- ja terveysvaliokunnalle

Viite: HE 86/2025 vp

Asia: Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain muuttamisesta

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry on valtakunnallisten sosiaali- ja terveysjärjestöjen kattojärjestö. SOSTE on sosiaali- ja terveyspoliittinen vaikuttaja ja asiantuntijajärjestö, joka rakentaa sosiaalisen hyvinvoinnin ja terveyden edellytyksiä yhteistyössä jäsenyhteisöjensä kanssa. SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry:n varsinaisina jäseninä on yli 240 valtakunnallista sosiaali- ja terveysalan järjestöä ja yhteistyöjäseninä yli 60 muuta sosiaali- ja terveysalan toimijaa.

Lisätietoja: erityisasiantuntija Anita Hahl-Weckström, anita.hahl-weckstrom@soste.fi p. 044 770 0491

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry

Vertti Kiukas
pääsihteeri

SOSTE kiittää kutsusta kuulemiseen.

SOSTEn lausunto:

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä koskevaan lakiin esitetään lisättäväksi säännökset hyvinvointialueen Puolustusvoimille, Rajavartiolaitokselle, Natolle tai Suomen muille sotilaallisille liittolaisille annettavasta virka-avusta sekä hyvinvointialueen ja Puolustusvoimien yhteistyöstä ja näiden tehtävien rahoituksesta.

Hallituksen esityksen tavoitteena on parantaa Suomen puolustuskykyä ja vahvistaa siviiliyhteiskunnan tukea Puolustusvoimille ja Natolle. Lain voimaantulon myötä Puolustusvoimien ja sosiaali- ja terveydenhuollon yhteinen suunnittelu syvenee sekä koulutus- ja harjoitustoiminta lisääntyy nykyisestä.

Lakiin lisättävät 53 b §:n mukaiset tehtävät olisivat hyvinvointialueille säädettäviä uusia tehtäviä, joiden kustannuksista valtio vastaisi täysimääräisesti. Hyvinvointialueen virka-apu olisi tarkoitettu normaaliolojen häiriötilanteisiin sekä valmiuslain 3 §:n 4–6 kohtien mukaisiin poikkeusoloihin.

SOSTE pitää hyvänä, että sosiaali- ja terveydenhuollon häiriötilanteiden ja poikkeusolojen valmiutta ja varautumista koskevat lisäykset tehdään sosiaali- ja terveydenhuollon omaan, normaalioloissa sovellettavaan lakiin. Tässä turvallisuustilanteessa on tarpeen kehittää sosiaali- ja terveydenhuollon varautumista ja valmiutta siten, että toimenpiteillä voidaan vastata kansainvälisiin, kansallisiin ja alueellisiin riskeihin sekä normaali- että poikkeusoloissa.

SOSTEn mielestä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä koskevaan lakiin esitetyt, nykyistä laajemmat varautumisen tehtävät vahvistavat sosiaali- ja terveydenhuollon toimivuutta ja kokonaisturvallisuutta. On tarkoituksenmukaista, että tehtävien suorittaminen korvataan hyvinvointialueille erillisellä rahoituksella.

Yhteiskunnan turvallisuusstrategiassa kuvataan kokonaisturvallisuuden periaatteet ja toimintamalli, jossa toimijoina ovat viranomaiset, elinkeinoelämä, järjestöt ja kansalaiset.

SOSTE muistuttaa, että sosiaali- ja terveysjärjestöt täydentävät hyvinvointialueiden palvelujärjestelmää paikallisella, alueellisella ja kansallisella tasolla. Vaikka sosiaali- ja terveysjärjestöjen ammattilaisten erityisosaaminen ja järjestöjen koordinoima vapaaehtoistoiminta ei sisällä viranomaisvastuita, olisi järjestöjen osaamisella mahdollista edistää yhteiskunnan kriisinsietokykyä, varautumista ja häiriötilanteiden hoitamista.

SOSTE tuo esille, että sosiaali- ja terveysjärjestöillä voisi olla vahvempi rooli kokonaisturvallisuuden ja varautumisen toimijoina, koska järjestöt tavoittavat jäsentensä kautta merkittävän määrän suomalaisia. Ihmisillä on tarve auttaa, joten järjestöjen kautta ihmisillä on mahdollisuus osallistua esimerkiksi huoltovarmuuden tai psykososiaalisen tuen tehtäviin sekä onnettomuudessa hätään joutuneiden huoltoon ja majoitukseen.

Uudet varautumisen ja valmiuden tehtävät edellyttävät kansallista yhteensovittamista ja koordinaatiota. Yliopistosairaalaa ylläpitävällä hyvinvointialueella ja HUS-yhtymällä on yhteistyöalueen tilannekuvan luomista varten sosiaali- ja terveydenhuollon valmiuskeskus. Valmiuskeskukset tekevät yhteistyötä keskenään sekä toimivat yhteistyössä muun muassa Sosiaali- ja terveysministeriön että Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen kanssa.

SOSTE voisi jäsenjärjestöjensä kautta antaa tukea sosiaali- ja terveydenhuollon valmiuskeskuksille, koska maantietieteellisesti laajoilla yhteistyöalueilla tarvitaan järjestöjen mahdollistamaa tilannetietoa ja monipuolisia viestintäkanavia. Lisäksi SOSTElla on tarvittaessa valmiutta antaa asiantuntijuuttaan pian perustettavan kansallisen valmiusryhmän toiminnan tueksi.

Siviiliyhteiskunnan ja sosiaali- ja terveyenhuollon haavoittuvuus on ilmeistä. Sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstö on sekä häiriötilanteissa että poikkeusoloissa kriittinen resurssi, joten henkilöstön kouluttaminen ja harjoitteluun osallistuminen on ensiarvoisen tärkeää. SOSTE pitää hyvänä, että hyvinvointialueiden taloudelliset mahdollisuudet kouluttaa avainasemassa olevaa henkilöstöä paranevat.

Lisäksi SOSTE ehdottaa, että sosiaali- ja terveydenhuollon eri asiakasryhmien parissa toimivat sosiaali- ja terveysjärjestöt otettaisiin jatkossa mukaan turvallisuutta ja varautumista lisäävien toimenpiteiden suunnitteluun ja harjoitteluun.